

Famílies immigrants en sospita

Suspensió de la potestat parental i resistències comunitàries

Treball realitzat per: Hajar Menssouri

Tutora: Patricia Melgar Alcantud

Treball de Fi de Grau

Grau en Treball Social

4 de juny del 2021

Resum

Els moviments socials i el sacseig que generen a la societat, són indicadors de reclams i incomoditats que representen veu ciutadana que ha de ser escoltada i analitzada per explorar problemàtiques, demandes i generar canvis i/o millores necessàries que corresponen a la realitat social. El Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència és l'objecte d'aquesta interpel·lació ciutadana, sent aquest senyalat per generar processos desiguals i criminalitzadors cap a les famílies immigrants. A partir d'aquesta investigació exploratòria es tracta d'identificar i analitzar el biaix criminalitzador d'aquest cap a les famílies d'origen immigrant, a partir d'una visió antiracista i decolonial que tracta de qüestionar els condicionants estructurals, per poder entendre la desigualtat racial d'una manera profunda, global i amb pretensió transformadora. La metodologia utilitzada és de caire qualitatiu, utilitzant entrevistes individuals semiestructurades a professionals que tracten de forma directa i/o indirecta amb la DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència) i activistes socials implicats amb la mateixa temàtica. Aquesta recerca tracta de fer un anàlisi introductor per la comprensió de la estructura del Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència i com en sí mateixa i la seva aplicació genera desigualtat.

Paraules clau: Sistema de protecció de l'infància i l'adolescència; moviments socials, infància; immigració; racisme; risc; sospita; epistemologies del sud.

Abstract

Social movements and the shake-up they generate in society, are indicators of the complaints and discomforts that represent the citizens' voice that has to be listened to and analyzed in order to explore problems, demands and make necessary changes and/or improvements that correspond to social reality. The Protection of Children and Adolescents System is the aim of this citizens' questioning which is pointed out for creating unequal, criminalizing processes towards immigrant families.

Through this investigative research, we are trying to identify and analyze its criminalizing bias objected towards families of immigrant origins, based on an anti-racist, de-colonial vision by trying to question the structural determining factors as an attempt to understand the racial inequality in a profound, global way and with a transformative claim.

The methodology used in the investigation is qualitative in nature, using semi-structured individual interviews with professionals who deal directly and/or indirectly with the DGAIA (*Directorate General of Child and Adolescent Care*) and with social activists involved in the same topic. This investigation tries to make an introductory analysis to understand the structure of the Children Protection System and how it creates inequality in itself and in its application.

Key words: child and adolescent protection system; social movements; childhood; immigration; racism; risk; suspicion; southern epistemologies.

Agraïments

A Allah per ser la font per la dessacralització de totes les relacions de dominació, a la meva mare per donar-me el valor i nodrir-me de lluita, a la meva germana per ser acompanyament, a Fatiha El Mouali per ser walida, recolzament i inspiració, a Amr per ser suport i esperança.

A la meva tutora per ser font i guia, als professionals per ser coneixement i compromís, a les activistes socials per ser esperança i canvi.

Als pares i mares des de les seves veus anònimes, des de la seva ràbia i el seu dol, per ser lluita per la justícia social.

María, temporera migrant

“Tú no lo puedes entender, te lo puedes imaginar, pero entenderlo nunca, porque tú nunca has estado en esta posición”. (Salvados, 2021)

Índex

Agraïments	3
Introducció	5
1. Conceptes	7
1.1. El Sistema de Protecció a la Infància i Adolescència a Catalunya.....	7
1.2. Situacions de desprotecció: risc i desemparament.....	8
1.2.1. Detecció i circuit	8
1.2.2. Situació de risc	10
1.2.3. Situació de desemparament	11
2. Teories que expliquen possibles causes de desigualtat	12
2.1. Famílies i infants en situació de pobresa.....	12
2.2. Població infantil i adolescent immigrant en el sistema de protecció	14
2.2.1. La cultura de la sospita a través del risc en polítiques socials	15
2.3. Sistema de dominació interpretatiu (coneixement expert).....	16
3. Metodologia	19
3.1. Marc conceptual	19
3.2. Disseny de la investigació.....	19
3.3. Consideracions ètiques i legals	20
3.4. Indicadors	20
4. Anàlisi i discussió	21
4.1. Criminalització racial	21
4.2. Control vs prevenció davant de condicions estructurals	24
4.3. Opacitat del sistema.....	26
4.4. Organització comunitària	28
5. Conclusions	31
6. Bibliografia	34
7. Annexes	38
7.1. Consentiment informat	38
7.2. Entrevista professionals	39
7.3. Entrevista activistes socials	41

Índex de taules:

Taula 1: Circuit d'actuacions en situacions de maltractaments.....	9
Taula 2: Codificació dels participants.....	20
Taula 3: Descripció de la metodologia.....	20

Introducció

El present treball tracta de fer una aproximació al treball social antiracista i decolonial al Sistema de Protecció de la Infància i l'Adolescència. En aquest sentit es parteix des de les circumstàncies de la nostra societat, del capital i del sistema que s'ha acabat construït determinant els nostres coneixements, pràctiques, i la existència o no existència dels seus membres. Segons Adlbi (2016) una mateixa existència que determina la validesa dels coneixements i pràctiques d'uns i no d'altres, com també les seves veus i lluites.

Percebo la tasca del treball social com a responsabilitat social i comunitària de traslladar el neguit de tots els estrats socials, per què visibilitzar la veu dels oprimits és de fet la major revolució que podem realitzar com a pràctica educativa i alliberadora que implica una transformació social i política. (Freire, 2012).

Aquesta investigació parteix d'un procés personal i comunitari que és un element clau que la condiona, és la meua condició de dona d'origen immigrant i musulmana, fet que determina la manera de ser i estar en el món per entendre les relacions de poder en les quals s'impliquen i per les quals em sento interpel·lada. Això fa que la meua manera d'investigar s'hagi de fer d'una epistèmica diferent, tal i com expliquen Nadia i Amzian (2019), tenint una formació universitària occidental, s'ha de fer l'esforç constant per no legitimar l'ordre establert, generant amb la nostra tasca major control social. És un esforç continu pel desenllaç del racisme epistèmic, per què els nostres coneixements també són epistèmicament situats a occident exercint les mateixes violències.

La meua motivació per fer aquesta recerca no és només personal, sinó per moltes persones del meu voltant, activistes i persones de la comunitat, en el seu estatus de oprimits (Freire, 2012) qüestionen la estructura opressora en un procés reflexiu prolongat i una lluita conscient per l'alliberació d'uns per altres, al estar sotmesos a la criminalització continua. Aquest procés reflexiu compartit que s'està generant pels activistes i moviments comunitaris és de per sí una acció en el procés de transformació de la seva realitat.

Segons els autors decolonials (Bouteldja, 2017; Santos, 2014; Adlbi, 2016; Maldonado-Torres, 2007; Grosfoguel, 2006, entre d'altres), és la modernitat qui problematitza els pobles per dotar-los de solucions amb coneixement expert propi de la modernitat, com el capital, la cultura i els valors occidentals, etc. però en aquesta recerca es tracta de endinsar-se en aquestes problematitzacions que es donen en l'àmbit de la protecció a la infància i adolescència a Catalunya, per entendre la multiplicitat d'opressions en la seva mateixa estructura i procés, per veure com aquesta suposada protecció pot ser un procés criminalitzador a les famílies i els seus fills.

Per tant, el motiu que m'ha portat a realitzar aquesta investigació és abordar l'àmbit de la infància i adolescència en Catalunya i les seves tendències racistes, com una de les múltiples eines discriminatòries i exclusores legitimades en el nostre sistema de Benestar Social, per tal i com està pensada i construïda amb tots els serveis que la alimenten amb el coneixement expert, des dels serveis socials, fins els serveis educatius.

Un dels motius que m'ha convençut de la necessitat de l'abordatge d'aquest tema, ha sigut el cas de la Nour¹, una nena de 4 anys que ha sigut desemparada per motius de negligència, i davant de la lluita comunitària va ser recuperada per la seva família després de dos mesos aproximadament. Aquest cas en concret, va ser crucial pel sorgiment de molts altres casos semblants en la comunitat marroquí, i sobretot va donar debats en la comunitat marroquí sobre el biaix racista en els processos de suspensió de la tutela de moltes famílies immigrants. Aquestes lectures i denúncies públiques a la DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència) i al Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència no es donen només en la comunitat marroquí, sinó en moltes més persones que són llegides com a racialitzades o del sud global, on aquesta racialització segons Nadia i Amzian (2019) s'entén com la forma en la que la noció colonial de raça travessa, conforma i defineix les identitats humanes en la societat moderna, i opera entrelaçada amb totes les jerarquies de poder la nostra societat moderna.

---

¹ Diari de Sabadell. (2020). *Vídeo / Un centenar de persones es manifesta al CAP La Serra perquè retornin una menor als seus pares*. [Consulta: 14 de març de 2020].
<https://www.diaridesabadell.com/2020/10/28/un-centenar-de-persones-es-manifesta-al-cap-la-serra-perque-retornin-una-menor-als-seus-pares/>

El meu **objectiu principal** de la recerca és analitzar la criminalització que es genera en els processos i pràctiques d'execució de la Llei de Protecció a la Infància i l'Adolescència per part de la DGAIA i les institucions que la complementen, com també els indicadors de detecció que implementen, on hi hagi una problematització de les condicions de les famílies immigrants que no conformen el reconeixement de l'estat modern i la societat hegemònica.

Aquest objectiu, també vol ressaltar per un altre vessant tot el treball comunitari per la resistència i lluita davant d'aquests processos que consideren criminalitzadors i discriminatoris.

Els objectius específics que responen a les dues vessants són els següents:

- Recollir la organització comunitària davant de les seves problemàtiques socials.
- Identificar les estratègies d'acompanyament comunitari.
- Analitzar la criminalització de les famílies immigrants en els indicadors de maltractament infantil.
- Identificar el racisme en el Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència a Catalunya.
- Analitzar els processos de la suspensió de la tutela amb la raça.

1. Conceptes

Per fonamentar el meu marc de plantejament d'aquesta investigació, tractaré d'una banda d'apropar el funcionament del Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència, i seguidament teoritzar sobre els punts febles del mateix.

1.1. El Sistema de Protecció a la Infància i Adolescència a Catalunya

El sistema de Protecció a la infància i adolescència és segons (Mayoral, 2015: 25) "el conjunt d'institucions privades i públiques de protecció a la persona menor d'edat i de serveis socials que tenen per finalitat garantir la seva cura, alimentació educació i formació integral, l'exercici dels seus drets i l'administració o defensa dels seus béns i interessos patrimonials". Dissenyat principalment per la llei 14/2010, de 27 de maig, de Drets i Oportunitats a la Infància i l'Adolescència (LDOIA), on la interpretació d'aquesta llei es fa d'acord a altres tractats internacionals, com la convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant, del 20 de novembre de 1989, entre altres.

La Generalitat de Catalunya té competència exclusiva pel seu desenvolupament en matèria de protecció de menors i de promoció de les famílies i de la infància. És un sistema descentralitzat de protecció, que es basa en la distinció entre les situacions de risc i les situacions de desemparament. Les situacions de risc són abordades per ens locals segons l'article 99 de la LDOIA i d'acord al que estableix la llei 12/2007, d'11 d'octubre de serveis socials; i les situacions de desemparament són competència de la Generalitat de Catalunya a través de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) segons el que estableix l'article 98 de la LDOIA.

La LDOIA s'aplica a totes les persones menors de 18 anys, domiciliades a Catalunya o que s'hi troben eventualment, sense perjudici a les normes interregionals i lleis internacionals. Les actuacions que guien el Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència es basen en el principi rector indicat a l'article 5 de la LDOIA, l'interès superior de l'infant, això vol dir que les actuacions públiques han de ser avaluades des de la perspectiva dels infants i adolescents, on aquests han de participar activament.

El Sistema de Protecció a la Infància i Adolescència incideix en altres sistemes d'una manera essencial, ja que segons l'article 100 de la LDOIA els professionals de l'àmbit de la salut, serveis socials i l'educació han d'intervenir de forma obligatòria si tenen coneixement d'una situació de risc o desemparament en què es troba un infant o un adolescent. Aquesta intervenció segons Mayoral (2011) no es refereix a la derivació, sinó que comporta la implicació del professional per reduir o evitar el maltractament, treballant de forma interdisciplinària i facilitant tota la informació que calgui per valorar la situació.

1.2. Situacions de desprotecció: risc i desemparament

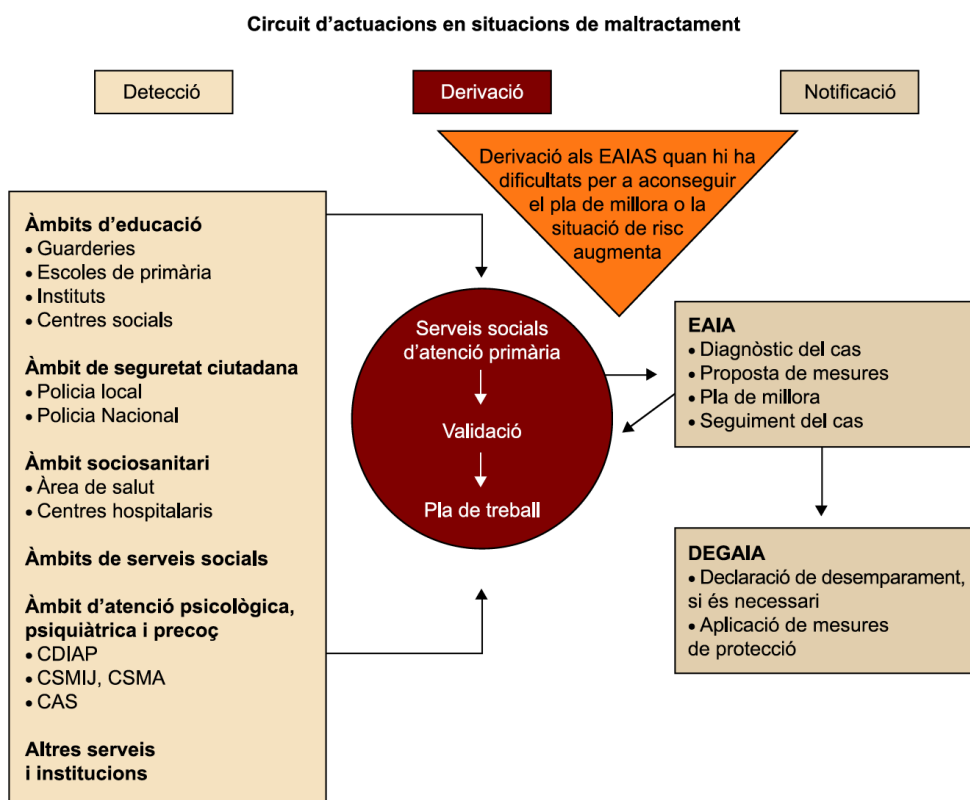
1.2.1. Detecció i circuit

Els riscos s'estableixen per nivells de gravetat (lleu, moderat i greu) depenent de la naturalesa i la intensitat de desprotecció de l'infant. S'avalua aquest risc i es pot fer la proposta de mesura a través de dos circuits segons la guia bàsica de la DGAIA:

El circuit ordinari, Segons Mayoral (2011) en cas de risc lleu o moderat es queda en nivell d'intervenció dels equips de serveis socials bàsics, i en cas de risc greu es possibilita la intervenció de l'EAIA amb un compromís socioeducatiu com a acte administratiu que el determina. El cas si es valora de desemparament des d'un inici o en el seu seguiment, es deriva a l'EAIA per fer una valoració i si fes falta es demana una mesura cautelar immediata a la DGAIA.

El circuit per atendre les situacions d'urgència, es dona quan s'atén una situació que es considera de risc greu o molt greu, es fa una atenció urgent a través de la comunicació a la DGAIA mitjançant la Unitat de Detecció i Prevenció de Maltractament Infantil (UDEPMI) i d'aquesta manera es fa la separació immediata del nucli familiar. La UDEPMI que gestiona el servei d'Infància Respon, pot rebre les notificacions de les situacions de risc des de salut, policia, educació i altres (familiars, veïns, etc.) i per tant a través de qualsevol d'aquests es pot activar tant el circuit ordinari com el de urgència.

Taula 1: Aquesta taula² mostra el resum de les actuacions en situació de maltractament:

² Medel Garcia, E. Els sistemes de protecció a les infàncies. Els circuits socials. A/Dins P. Fryd (coord.), Bases per a l'acció socioeducativa. Material de la UOC.

S'ha d'apuntar també que el sistema de protecció contempla també la sospita de maltractament a través dels indicadors de risc i desemparament, com a factor davant del qual es pot iniciar el circuit anunciat anteriorment, aquesta sospita pot ser basada en manifestacions de professionals, membres de família o altres.

1.2.2. Situació de risc

Una situació de risc segons l'article 102 de la LDOIA és aquella situació en què el desenvolupament i el benestar de l'infant o l'adolescent es veuen limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, social o familiar sempre que per a la protecció efectiva de l'infant o adolescent no calgui la separació del nucli familiar.

La LDOIA defineix les situacions de risc a l'article 102.2 amb una llista de supòsits que constitueixen el risc a efectes legals, segons Allueva (2011,10) es resumeixen d'aquesta manera:

Així, són supòsits de situació de risc: **la falta d'atenció física o psíquica del menor que comporti un perjudici lleu per a la seva salut física o emocional (lletra a); la dificultat per dispensar l'atenció física i psíquica adequada al menor (lletra b); l'ús del càstig físic o emocional sobre el menor que, sense ser greu, perjudiqui el seu desenvolupament (lletra c); les carències que no puguin ser compensades ni impulsades en l'àmbit familiar que puguin comportar la marginació, la inadaptació o el desemparament del menor (lletra d); la falta d'escolarització en edat obligatòria, l'absentisme o l'abandó escolar (lletra e); el conflicte obert i crònic entre els progenitors, quan anteposen les seves necessitats a les del menor (lletra f); la incapacitat o impossibilitat de controlar la conducta del menor que provoqui un perill evident de causar un dany o de perjudicar terceres persones (lletra g); les pràctiques discriminatòries contra les nenes, que comportin un perjudici per al seu benestar i la seva salut mental i física, incloent el risc de patir ablació o mutilació genital femenina i violència (lletra h) i qualsevol altra circumstància que pugui derivar en el desemparament del menor (lletra i)**

Davant de les situacions de risc, és competència de la administració local intervenir. Les valoracions es fan d'acord als indicadors indicats a la Llei 14/2010 i en llistats³ disponibles als professionals, com també a través dels instruments de suport professional (RUMI i SINI@).

L'existència d'una situació de risc posa en funcionament l'actuació dels serveis socials o si cal els equips especialitzats EAIA per valorar-ne la gravetat, i així prendre les mesures i recursos d'atenció social i educativa pertinents per disminuir o eliminar tal situació de protecció, amb la col·laboració dels progenitors (art. 103.1). En cas que els progenitors no col·laborin o es

---

³ Catalunya. ORDRE BSF/331/2013, de 18 de desembre, per la qual s'aproven les llistes d'indicadors i factors de protecció dels infants i adolescents. (DOGC núm. 6530, 30-12-2013, pàg. 1-28).

neguin a participar en les mesures proposades en el transcurs de la intervenció, i si es considera que això corre un perill pel desenvolupament de l'infant (art. 103.6), la LDOIA preveu la incoació del procediment del desemparament.

1.2.3. Situació de desemparament

El desemparament segons l'article 105 de la LDOIA, es considera quan els infants o els adolescents es troben en una situació en què els manquen els elements bàsics per el desenvolupament integral de la personalitat, sempre que a per llur protecció afectiva calgui una mesura que impliqui la separació familiar. La LDOIA subministra un llistat de situacions que es consideren de desemparament, segons resumeix Allueva (2011,13)

Així, són supòsits de desemparament: l'abandó (lletra a); els maltractaments físics o psíquics, els abusos sexuals, l'explotació o situacions d'anàloga natura (lletra b); el maltractament prenatal (lletra c); **l'exercici inadequat de les funcions de guarda que comporti un perill greu per al menor (lletra d)**; el trastorn, l'alteració psíquica o la drogodependència dels progenitors o titulars de la tutela o guarda que repercuteixi greument en el desenvolupament del menor (lletra e); el subministrament al menor de drogues, estupefaents o qualsevol altra substància psicotròpica o tòxica (lletra f); **la inducció a la mendicitat, la delinqüència o la prostitució, o l'exercici d'aquestes activitats per part de les persones encarregades de la guarda (lletra g)**; la desatenció física, psíquica o emocional greu i cronificada (lletra h); **la violència masclista o l'existència de circumstàncies en l'entorn sociofamiliar que perjudiquin greument el desenvolupament del menor (lletra i)**; **l'obstaculització per part dels progenitors o titulars de la tutela o guarda de les actuacions d'investigació o comprovació, o la seva falta de col·laboració**, quan aquest comportament posi en perill la seguretat del menor, així com la negativa d'aquests a participar en l'execució de les mesures adoptades en situacions de risc si això comporta la persistència, la cronificació o el greuge de les mateixes (lletra j); les situacions de risc que pel seu nombre, evolució, persistència o greuge determinin la privació del menor dels elements bàsics per al desplegament integral de la seva personalitat (lletra k) i **qualsevol altra situació de desatenció o negligència que atempti contra la integritat física o psíquica del menor, o l'existència objectiva d'altres factors que impossibilitin el seu desenvolupament integral (lletra l)**.

La diferència entre les situacions de desemparament i les de risc és la intensitat del fet que pot afectar el benestar o qualitat de vida bàsica de l'infant o adolescent. Aquesta decisió de desemparament s'ha de prendre després de conèixer les circumstàncies del cas en concret a través d'una investigació rigorosa, com especifica Mayoral (2011) sense apreciacions subjectives i havent donat la oportunitat de participació de totes les persones interessades en el cas.

Una vegada declarada la situació de desemparament mitjançant un procediment administratiu, comporta una suspensió immediata de la potestat parental, la LDOIA preveu que s'ha de notificar la incoació als progenitors (art.106.2) i se'ls informi del seu dret a comparèixer en el procediment i efectuar al·legacions si ho consideren pertinent en el termini de 10 dies. Aquesta resolució administrativa queda dictada en el termini d'un any, transcorregut aquest temps, s'entén com a caducat el procés d'incoació.

Aquesta resolució administrativa pot ser impugnada judicialment en el termini d'un any, ja que la LDOIA preveu la possibilitat de sol·licitar la revisió de la declaració de desemparament (art. 115), si en un any s'ha produït "un canvi circumstancial en les circumstàncies que van motivar la declaració de desemparament". Això vol dir com explica Allueva (2011) que no es valora la millora lleugera respecte la situació que va iniciar el desemparament, sinó que restableixin la unitat familiar fins l'eliminació del risc, així la reintegració del menor d'edat a la nucli familiar resulta molt llunyana.

Tot això vol dir, segons Mayoral (2011) passat un període d'un any els progenitors perdran la possibilitat de demanar revisió del desemparament o oposar-se a les mesures de protecció acordades. No obstant, si en aquest any ha hagut un acolliment preadoptiu, els progenitors només poden oposar-se per via judicial en el termini de dos mesos des de la seva notificació.

2. Teories que expliquen possibles causes de desigualtat

D'acord amb els objectius plantejats en aquesta investigació, he escollit aquestes causes com les més latents en relació a les famílies immigrants, ja que posen en relació les polítiques socials aplicades i les seves actuacions, en relació amb la realitat social de les famílies immigrants.

2.1. Famílies i infants en situació de pobresa

El sistema de protecció comença des de la família tal i com explica Mayoral (2015), en l'exercici de les seves funcions de parentalitat, les administracions públiques tenen el deure d'oferir els recursos necessaris per què aquests puguin assumir la seva responsabilitat, sobretot en l'àmbit de famílies que pertanyen a grup desfavorits o en situació de pobresa. (Article 37.3 de la LDOIA)

Segons la Organización para la Cooperación y el Desarrollo Económicos (OCDE), Espanya és el sisè país amb més desigualtat infantil i el quart de la Unió Europea, només superat per Romania, Bulgària i Grècia, aquest fet determina les condicions socioeconòmiques de les famílies i el benestar dedicat cap als seus fills. El benestar no es pot parlar només en termes econòmics, però no es pot desentendre d'aquests, per això segons Maldonado, Gutiérrez i Yubero (2020) moltes famílies empobrides es troben en situació d'estrès familiar que pot desencadenar situacions de violència familiar, on aquests arriben a manifestar al seu por de perdre la custòdia dels seus fills.

A la mateixa línia explica Mayoral (2015) que els problemes fonamentals que afecten actualment a les famílies són la pobresa i l'increment de les situacions de monoparentalitat, a més a més ens explica que hi ha límits difusos entre aquesta pobresa i les situacions de risc i desemparament. De la mateixa manera, així ho demostra l'informe del síndic sobre els drets dels infants (2020), que mostra que la taxa de risc de pobresa infantil se situa en el 31,3% durant l'any 2019.

De la mateixa manera, l'informe INSOCAT mostra que la taxa de risc de pobresa a Catalunya entre el 2015 i 2019, és de 50,1% en les persones de nacionalitat estrangera davant del 13% de nacionalitat espanyola, i cal tenir en compte que la estadística exclou la població en situació administrativa irregular.

Això mateix també ho denuncia MAREA TURQUESA, una associació creada l'any 2016 que lluita pels infants tutelats, a través del seu seguiment amb les famílies amb fills desemparats, anuncien que la majoria pateixen situacions de vulnerabilitat econòmica, com per exemple en el cas de les famílies desnonades, que si no són acollits per ningú, els hi acaben retirant els fills. De la mateixa manera ho expressa APRODEME, una associació per la defensa del menor, representació i defensa de les famílies afectades, denuncia la arbitrietat de l'administració per retirades amb motius de pobresa que han sigut reconegudes per sentències judicials.

Per tant, no es compleix del tot el nivell més bàsic del benestar tal i com s'especifica a l'article 41 de la LDOIA, encara que aquest benestar material és un dels indicadors de risc específic a la mateixa llei. No obstant, els indicadors de risc (a, b i d) es refereixen a situacions merament

econòmiques. Això vol dir, segons Maldonado et al. (2020) que les polítiques socials no tracten d'erradicar l'exclusió, sinó únicament gestionar de manera controlada els seus efectes.

A través de la culpabilització de la famílies per la desprotecció que pot haver en termes econòmics, bàsicament es trasllada la seva causa a l'àmbit interior familiar, quan moltes vegades això es genera de la mateixa manera sobre els adults i no s'actua sobre aquests fets. Martínez (2014:80) diu: "los gobiernos, con absoluta complicidad, suelen tolerar y hasta propiciar la explotación de ciertos adultos y luego encima les castigan por no poder cuidar bien de sus hijos, y si llega el caso, se los quitan".

2.2. Població infantil i adolescent immigrant en el sistema de protecció

Segons l'informe estadístic del mes de març de 2021 de la DGAIA, la població infantil i adolescent de nacionalitat estrangera a Catalunya representa el 15,7% del total de la població infantil. No obstant, en la població infantil i adolescent separada de la seva família per desprotecció infantil, els de origen immigrant representen el 35,2%.

Un altre de les dades rellevants que mostra aquest informe sobre els expedients de desemparament, és que es dona amb major distribució en el grup d'edat de 15 a 17 anys, amb un 36,7%.

Això ho reflexiona Mayoral (2015) quan prova que hi ha major incidència de situacions de desemparament en la adolescència i amb major presència masculina, sobretot es qüestiona si això ve donat per problemàtiques que no poden ser assumides per part de la família, però havien de ser objecte d'intervenció anteriorment. Això té a veure amb indicadors de risc específics de conducta, com la lletra (g) la incapacitat o impossibilitat de controlar la conducta del menor que provoqui un perill evident de causar un dany o de perjudicar terceres persones, la lletra (f) el conflicte obert i crònic entre els progenitors, quan anteposen les seves necessitats a les del menor.

2.2.1. La cultura de la sospita a través del risc en polítiques socials

Els immigrants com estranys, segons explica Calavita (2004) són percebuts com a membres que no són plens ni de participació en la vida social i cultural de la comunitat, i aquesta no pertinença els hi dota d'un perill potencial, i per això poden afrontar un doble risc. L'estraný és culpable de la seva diferència i aquesta serà un motiu sobre la que recau tot tipus de sospites, i d'aquesta manera si un estrany comet algun acte desviat serà doblement culpable, per la seva desviació i la seva raresa.

Medan (2017) explica que les polítiques de prevenció social poden generar estratègies criminalitzadores a la mesura que treballen amb grups de risc, i així criminalitzen les pràctiques d'aquests grups encara que de per sí no siguin considerades com a tal. Això es fa amb certa tendència en relacionar el delictes amb la pobresa, però aquesta condició de la pobresa estaria desplaçada en la seva explicació i d'aquesta manera la explicació del delictes vendria a ser d'una actitud individual.

Parlant concretament sobre prevenció social, Arun Kundani explica segons Amzian i Nadia (2019) que la prevenció suposa la necessitat de vigilància, anticipant-se als esdeveniments indesitjables a través de factors de risc, d'aquesta manera la pràctica preventiva dona la oportunitat a generar impressions sobre la probabilitat de risc avaluant el seu grau de perillositat, creuant els factors de risc i els indicadors socials, econòmics i culturals.

El paradigma de la gestió de risc segons Amzian i Nadia (2019) crea un cercle viciós i contribueix a reforçar l'estigmatització de les formes de vida de certs grups poblacionals. De la mateixa manera Barandariz (2014) diu que la noció del risc no pot ser entesa ni gestionada de forma objectiva, sinó que el risc i la seva activació es fa en clau de construccions col·lectives en les que opera de forma rellevant el gènere, la ètnia i la classe social.

En les polítiques públiques d'acció social segons Agrela (2006) es dirigeix i es refereix a l'immigrant des de la seva alteritat, als seus atributs culturals i la seva distància de la resta d'usuaris nacionals, generant la etnització de l'atenció social.

2.3. Sistema de dominació interpretatiu (coneixement expert)

Es protocol que exerceix el Sistema de protecció de la Infància i l'Adolescència en situacions de risc, per la detecció, avaluació i actuació davant de la infància en risc social, tal i com explica Medel García és per excel·lència l'informe social. Aquest serveix com a recurs principal per mostrar la investigació de les dinàmiques familiars i així el pronòstic de la situació per prendre les mesures pertinents.

Segons Medel García, el coneixement expert es fragmenta en àmbits del saber de caràcter estadístic, per mesurar les categories preestablertes segons els indicadors de risc, i d'aquesta forma es fragmenta la realitat del subjecte en fenòmens aïllats sense relació entre sí, per què es combinen els factors marcats pel protocol per generar les categories de risc. En aquest sentit es produeix una simplificació dels fets en una relació basada en causa-efecte, que acaba reduint els problemes en una causa única, que normalment recau en el pares, establint certa analogia com: mare maltractada-possible maltractadora.

Aquest informe social segons Medel García, permet donar una hipòtesi sobre els fets observats (indicadors) amb una lògica explicativa i construïda des d'un treball interdisciplinari, i d'aquesta forma converteix els fets en dades interpretatives segons la hipòtesi marcada anteriorment.

Segons Pelegrí (2018) i des de la perspectiva de Foucault, els coneixements que ha anat constituint el treball social per intervenir en la realitat social, constitueixen un saber que consegüentment li donen cert poder. El saber s'associa a la disciplina i el poder a la pràctica. El saber professional s'aconsegueix a partir d'un corpus de coneixement abstracte que proporciona certa legitimació científica per l'autonomia de l'acció, l'autoritat jeràrquica i sobretot pel poder professional (Pelegrí, 2018,34).

La relació professional del treball social i la seva disciplina contribueix a establir i normalitzar l'establiment de normes socials d'allò que no s'ajusta a la regla i ha de ser sancionat, i per altre part establir allò que es considera normal i no desviat. Aquests criteris de conducta normalment responen a la classe hegemònica. Per tant, el subjecte està sotmès a la mirada professional, sota una vigilància que fa possible qualificar, classificar i castigar. (Pelegrí, 2018)

Segons García del Cid (2017) l'informe psicosocial és la prova fonamental en el procés contenciós de la família, i és considerat per part dels advocats la prova més fosca, per què és una prova legal que condiciona la decisió de la retirada de custòdia i també per què resulta molt difícil de rebatre, sobretot per què no s'accepta altres informes que no siguin els institucionals per part de les famílies.

Segons Maldonado et al. (2020) aquesta interpretació es fa des de la colonialitat del saber i les experiències de vida, on el sistema imposa un discurs hegemònic interpretatiu de la realitat basat en uns valors concrets i ignorant d'altres. Aquest mateix espai interpretatiu, és el que ha permès un concepte hegemònic i universal sobre la infància des d'un espai occidental i burguès.

Aquesta ideologia occidentalment situada és paternalista, segons Gaitán (2018) el dilema en la Convenció sobre els Drets dels Infants és que els nens són subjectes de dret, però aquests drets són exercits per una actors diferents, on es refereix a l'estat com a actor principal de la seva implementació, fet que produeix una separació entre el subjecte titular del dret i els agents que ho determinen, i d'aquesta manera s'imposa una visió dels drets meditats en una relació entre l'estat i/o els seus experts i el nen/a. Aquesta relació meditada, ha permès segons Agustín (2014) fer interpretacions arbitràries sota la premissa de "l'interès superior de l'infant" .

Tot això crea el monopoli absolut sobre els drets dels infants, els "possibles riscos" que poden patir i com davant d'aquests s'ha d'actuar segons el coneixement expert. Ja que si no s'actua amb objectivitat i certeses, sinó amb interpretacions sobre el possible risc, pot resultar totalment criminalitzador per l'infant i la família. Aquestes apreciacions sobre "el possible risc" i que operen amb freqüència per l'expropiació de la guarda de custòdia, es basen en la sospita i es solen presentar d'aquesta forma en molts expedients, segons la recollida de Martínez (2014, 30).

"la madre no colabora", "no permitieron entrar en su casa", "comparezca usted ante la Administración", "la familia no se presenta a las citas", "no acepta de buena gana que le organicemos su casa", "no se dejan ayudar", "no hemos logrado modificar su aspecto", "consiguen vender sus baratijas sin que la policía pueda impedirlo", "el psicólogo cree", "los Servicios sociales opinan" y "si no colaboran les quitaremos los hijos".

En la mateixa línia García Del Cid (2017,46) ens explica com es justifiquen les circumstàncies familiars en indicadors de risc, que poden propiciar el desemparament.

No tengo dinero-carce de recursos; No tengo Trabajo- ausencia de renta básica, Búsqueda activa de empleo, Me han cortado la luz, el agua y el gas-carece de suministros básicos; Tengo una orden de deshaucio-Domicilio en riesgo, Sin domicilio fijo, Cambios constantes de domicilio; Mi mujer está enferma-madre incapacitada para cuidar de sus hijos; Mis hijos no tienen ropa de invierno-Hogar disfuncional y sin atencions mínimas que cubran las necesidades de los menores; Estoy muy angustiada-precisa atención psiquiàtrica, progenitora con síndrome de preocupación mòrbida; No cobro paro-ausencia de renta básica.

Aquesta interpretació biaixada i criminalitzadora a través d'una visió occidental, es va provar diverses vegades a través de diferents denúncies al sistema de protecció. Entre aquestes, el cas Walter⁴ narrat per Martínez (2016) on explica que l'informe que va propiciar el desemparament al·ludia a indicis greus amb observacions dels professionals que només despertaven alarma sobre els suposats riscos. En el cas de Walter, els pares es van absoldre de totes les acusacions de maltractament cap el seu fill, però encara i així no van poder recuperar la seva tutela per què s'havia iniciat un procediment d'adopció. Per tant, Si la acumulació de riscos greus és motiu suficient per la preocupació per l'estat de l'infant, la acumulació de interpretacions segades també ho és per tenir major errors. Segons García del Cid (2017) una treballadora social diu sobre el procés de retirada de custòdia que es tracta d'un sistema parajudicial amb pocs recursos que ha d'avaluar fets molts importants i el risc d'equivocar-se és molt gran.

De la mateixa manera, així ho confirma una treballadora social amb una declaració anònima en el documental Infancia perdida realitzat per RTVE (2019), diu que hi ha fonamentacions segades que poden suposar una retirada dels fills de manera injustificada, i això depèn sobretot dels professionals que s'hi treballen. També informa que al tractar famílies en situacions de pobresa, la mirada de classe mitja implica judicis de valor, i per tant hi ha classisme. Explica que el procés d'investigació de la família pot ser iniciat per part de serveis socials una vegada aquests s'apropen per demanar ajuts, encara que la situació econòmica no justifica un desemparament, però és un indicador de risc, i si a aquest se li suma una interpretació del funcionari a certes actituds en el nucli familiar, pot suposar finalment aquest desemparament.

La professional també declara que encara que la decisió del desemparament d'un menor ha de ser en grup i de forma unànime entre els professionals, però hi ha pressió de grup i moltes

---

⁴ Asamblea por la Libertad para W. (22 de mayo de 2021). *Libertad para W.*
<http://wlibertad.blogspot.com/>

vegades no es pot negar a la decisió de la majoria, declara haver-se sentit moltes vegades pressionada per signar un desemparament que no veia necessari. Per un altre part declara que la comunicació que s'estableix amb els professionals també acaba influint, si la família crida o s'expressa malament això pot comportar un informe negatiu per part dels professionals.

3. Metodologia

3.1. Marc conceptual

La metodologia d'aquesta recerca parteix de la necessitat de fer crítica al coneixement i les pràctiques dominants a la nostra societat, i el reconeixement d'altres enfoc i paradigmes existents igual de vàlids, útils i pertinents des del context pel qual s'originen.

El pensament decolonial en la investigació en les ciències socials, segons Ortiz (2019) suggereix un enfoc global per fer crítica a la colonialitat oculta de la modernitat, aquesta decolonialitat és la única forma holística per fer la pau, per què estem endinsats en la colonialitat del saber (Lander, 2000), el poder (Quijano, 2000) i el ser (Maldonado-Torres, 2007). Segons Maldonado (2007) La colonialitat del poder es refereix a la interrelació entre les formes modernes d'exploració i dominació, la colonialitat del saber té a veure amb el rol de la epistemologia i les tasques generals de la reproducció del coneixement en la reproducció de règims de pensaments colonials i la colonialitat del ser es refereix a la experiència viscuda de la colonització.

Segons aquesta metodologia es pot decolonitzar els conceptes de l'estat modern/colonial (com els drets humans, progrés, capitalisme, etc.) per transformar la validesa universal dels conceptes occidentals i convertir-los en conceptes històricament situats, així mostrar la seva colonialitat que ha silenciat altres formes d'entendre el món, per crear un espai amb alternatives plurals d'existir. (Ortiz, 2019)

3.2. Disseny de la investigació

La metodologia d'investigació utilitzada en aquesta recerca és qualitativa i de naturalesa empírica. El mostreig pel desenvolupament de la investigació és intencional com anomena Penalva i Mateo (2006) per què s'ha seleccionat a les persones entrevistades per motius de riquesa informativa que poden aportar segons els objectius establerts, i per això es ressalta la

seva professió vinculant a la taula 2. Es realitzen 5 entrevistes individuals i semi-estructurades, 3 d'aquestes a professionals que tracten de forma directe o indirecte amb el sistema de protecció i 2 entrevistes a activistes socials implicades amb el mateix tema en la comunitat.

Taula 2: Codificació dels participants

Perfil entrevistat	Participant
Professional 1	Lluís Vila, educador social i vicepresident del col·legi d'educadors socials
Professional 2	Joan*, membre de la comissió permanent de l'observatori dels drets de la infància de la Generalitat de Catalunya
Professional 3	Albert parés, advocat social de la associació noves vies.
Activista social 1	Daniela Ortiz, artista, militant antiracista i mare soltera.
Activista social 2	Fàtima*, ex mediadora en el EAIA

*S'utilitza noms ficticis per preservar la identitat.

3.3. Consideracions ètiques i legals

La informació recollida i utilitzada en el treball de camp ha sigut de forma voluntària i les persones participants han sigut informades dels seus drets a la protecció de dades de caràcter personal segons el que estableix (Llei Orgànica 15/1999 del 13 de desembre), mitjançant el consentiment informat de forma oral i escrita. Per tant, les persones que han volgut mostrar el seu testimoni de forma pública ho han fet de forma voluntària.

3.4. Indicadors

Les dimensions escollides per l'anàlisi en aquesta investigació són les següents:

Taula 3: Descripció de la metodologia

Objectius	Dimensió exclusora / transformadora	Indicadors	Perfils
1	Organització comunitària	Formes d'organització (internes/externes)	Activistes socials
2	Estratègies d'acompanyament	Individual, grupal i comunitari	Activistes socials
3	Drets humans Control social	Opacitat, Prevenció, Control	Activistes socials i professionals
4	Sospita Risc	Immigració, Raça, Nivell econòmic	Activistes socials i professionals
5	Etnicitat de la intervenció social	Estigmatització, Racisme	Activistes socials i professionals

4. Anàlisi i discussió

4.1. Criminalització racial

El racisme segons Grosfoguel (2012) i partint de les definicions de Fanon, s'entén com una jerarquia global de superioritat i inferioritat sobre la línia en la que és humà, que ha sigut políticament produïda i reproduïda com a estructura de dominació durant segles per el sistema imperialista, occidental, capitalista, patriarcal, modern, colonial. Aquesta jerarquia de superioritat/inferioritat de lo humà es pot constituir des de categories racials diverses, pel color, etnicitat, llengua, cultura i/o religió. A més a més afegeix Grosfoguel (2012) que la identitat musulmana constitueix avui en dia un dels més destacats marcadors de la superioritats sobre la línia del que és humà.

La raça per tant constitueix la línia divisòria transversal que travessa i organitza les relacions de opressió de classe, sexualitat i gènere a escala global. (Quijano, 2000, citat dins Grosfoguel ,2012). Aquesta inferioritat racial segons Grosfoguel (2012) no només s'esdevé en relació amb els processos de dominació i explotació en les relacions de poder econòmiques, polítiques i culturals, sinó també en els processos epistemològics. Per tant es genera un racisme epistèmic que es refereix a la dominació colonial dels coneixements produïts pels subjectes occidentals, fet que suposa aquest coneixement universalment vàlid per tots els contextos i les situacions en el món, imposant uns esquemes teòrics a realitats molt diferents.

És al que es refereix Santos (2014) amb el pensament abismal que consisteix en el monopoli de la ciència moderna a allò verdader o fals, sobretot en el dret a través d'allò legal i il·legal. El reconeixement de la persistència d'aquest pensament abismal és una condició per començar a actuar sense ell, sinó el pensament crític es quedarà com un pensament derivat. Tot això no implica desacreditar el científic, sinó el seu ús contrahegemònic, explorant la pluralitat interna de la ciència i pràctiques científiques alternatives que han sigut fetes per altres epistemologies.

En la mateixa línia Agrela (2006) diu que el model hegemònic del pensament contribueix a (re)produir determinades categories i idees sobre els diferents grups socials, ja que les polítiques organitzen la societat en categories jerarquitzades depenent dels drets diferencials que els hi assignen. Aquest sistema de diferenciació que suposa jerarquització i dominació aconsegueix

que la arbitrarietat cultural i històrica que separa a les persones sembli com una conseqüència de les seves característiques naturals i essencials.

Per tant, s'entén que si no es té en compte l'estructura de coneixement i interpretacions amb les quals s'implica el Sistema de Protecció a la Infància a i l'Adolescència, s'estarà reproduint els paradigmes universals i descontextualitzats, i d'aquesta manera evidentment les desigualtats.

Les persones entrevistades exemplifiquen aquestes situacions de la següent manera:

“Des del sistema de protecció, l'autoritat paterna, l'essència d'una noia i les relacions afectives o sexoafectives d'una noia de 15 anys, i com les concep la societat majoritària i com les concep algun tipus de família musulmana, doncs aquí poden haver interpretacions per tot arreu, amb conseqüències dramàtiques”. (Lluís)

“Hi pot haver pares i mares negligents i maltractadors, i també pot haver un excés de cel per part de la DGAIA davant de conductes que potser amb determinats indicadors es porblematitzin en excés per una qüestió d'origen o de barri.” (Lluís)

“Quan veus un NIE i veus la data de naixement 01/01, no saben ni el dia en el que han nascut, a vegades és una xorrada com aquesta que pot generar prejudicis, es que no saben ni quan van néixer, o son de entorns rurals, en el imaginari a vegades per entendre que són altres maneres de funcionar per què la data de naixement pot ser poc rellevant, però per nosaltres és tan necessari per què ho demanen en tot arreu. Doncs aquesta interpretació d'un fet cultural o administratiu de una manera inconscient se li pot posar cada vegada més valor. Que vagi en contra de com et mires l'altre.” (Lluís)

“Creo que precisamente porque estos marco legales han sido hechos por personas blancas de clase media, de clase alta que tienen una perspectiva racista de la realidad, es como las feministas blancas que solo ven violencia en las mujeres racializadas cuando son maltratadas por un hombre racializado, no lo ven cuando el maltratador es un blanco y no lo ven cuando el maltratador es el Estado”. (Daniela)

“Estic dient que amb qualsevol acte, si truques, si no truques, si insisteixes, si no insisteixes, si parles tu o parla l'advocat, si ets receptiu o no, si compleixen amb el que et proposen, tot això ho estan avaluant, estan jutjant i avaluant a la família. Si et mostres esquivo, si et mostres poc clar, si entres en contradiccions,... això juga en contra teva.” (Lluís)

“Una família marroquina moltes vegades quan hi ha una denúncia de violència, ja està estigmatitzada, estigmatitzen pensant que la dona és submisa i s'eduquen amb violència.” (Fàtima)

“Una de las cosas de las cuales yo he sido consciente, es que todas las compañeras migrantes, madres solteras que eran parte de mi entorno, todas tenían sus maternidades judicializados, todas tenían expedientes abiertos, ya sea por padres maltratadores o por parte del estado, entonces eso me hizo entrar en que está pasando algo muy grave, que no son casos excepcionales, sino que es una práctica sistemática que está sostenida en un marco legal.” (Daniela)

“Entiendo que ellos pretenden hacer una política preventiva del maltrato, pero digamos la intención es buena, pero los mecanismos que tienen son terribles porque la perspectiva en la que han construido esta noción de crear mecanismos preventivos del maltrato, solamente ubican ciertos tipos de maltrato en ciertos contextos. Y eso responde a una perspectiva racista, clasista y machista que solamente ubica situaciones de maltrato en la población migrante racializada.” (Daniela)

“Creo que el sistema capitalista, una de las cosas que más refuerzan son las lógicas individualistas. Los factores de riesgo, por ejemplo, sitúa como negativo las familias extensas, las familias que viven con distintos miembros en su casa y refuerzan la idea de que lo correcto es la familia nuclear de papá, mamá e hijo. Ni siquiera con la participación de tíos, abuelos y primos. Es decir, rompe los lazos comunitarios, y es uno de los factores de riesgo que utiliza la DGAI, es que el niño viva con muchos referentes adultos. cuando estos modelos de familia nuclear se imponen, que es lo que hace la DGAI, rompe no solamente las experiencias vitales que tú puedes tener al convivir con más gente, rompe los lazos comunitarios de sostenimiento de la vida.” (Daniela)

Tal i com s’anuncia en aquestes declaracions, les característiques que es destaquen per l’atenció a les famílies immigrants senyalen cap un racisme institucional implícit, ja que es produeixen interpretacions discriminatòries dels funcionaris cap a les famílies depenent de l’origen de la família, la seva cultura, etc. sense coneixement o propòsit per part del treballador/a. El racisme institucional ve legitimitat pel marc legal i es perpetrat per l’existència de prejudicis racistes en els serveis socials, i d’aquesta manera es reproduïen en la seva aplicació per la protecció de la infància i l’adolescència.

Segons el pensament abismal (Santos, 2014), i segons Maldonado-Torres (2020) el Sistema de Protecció a la Infància i l’Adolescència s’aplica a partir del coneixement hegemònic en mans d’experts que reproduïen codificacions socials estereotipades com les citades, on es legitimen significats a través de classificacions socials del gènere, classe i raça. Sobre aquests coneixement hegemònics Lander (2000) en crítica a aquests diu que cap discurs de diagnòstic social pot transcendir les estructures homogeneïtzant del coneixement modern, per què ens trobem en una presó conceptual.

4.2. Control vs prevenció davant de condicions estructurals

El sistema de dominació segons Maldonado et al. (2020) opera a través de diverses formes d'opressió i violència (in)visibles, entre les quals la violència institucional i estructural a través de l'impediment a l'accés als recursos que satisfan les necessitats bàsiques i escassetat de polítiques preventives. Les polítiques socials segons Maldonado et al. (2020) oscil·len entre un dret cada vegada més retallat (el benestar) i la obligació de tenir un treball com a font de garantia d'accés als drets.

Segons l'informe FOESSA (2019) hi ha una evidència de que la exclusió social en Espanya és de caràcter estructural, això es dona sobretot per la precarietat d'una part del treball creat, un sistema inacabat de protecció social amb l'absència de protecció de mínims, etc. també es dona per l'empitjorament de la qualitat del treball i el manteniment dels alts costos de l'habitatge.

Segons El Mouali (2021) la literatura publicada sobre els immigrants en Espanya apunta a com la majoria viuen en la marginació, la exclusió i la precarietat, realitats que haurien de servir per qüestionar la eficàcia de la política migratòria. No obstant, aquests discursos dominants en sintonia amb la narrativa que culpabilitzava els seus països d'origen, aquesta vegada els fa responsables de les seves condicions de vida en el país d'arribada.

Aquestes condicions estructurals majoritàriament no es tenen en compte per la prevenció de les situacions de risc que es poden desencadenar, ni tampoc pel seu qüestionament davant dels plans de treball amb les famílies. Així ho han expressat les persones entrevistades:

“Si aquella persona és immigrant no té papers, ja és un factor que tenen en compte i penso que aquest factor no l'haurien de tenir en compte. En més d'un cas passa això, en un cas que vaig atendre hi havia una dona que li deien que no tenia permís de residència i penso que no l'haurien de tenir en compte, jo he vist que ho fan constant i no hauria de ser així.” (Albert)

“Esta debilidad que existe económica, social y familiar pues incide especialmente en el colectivo de personas inmigrantes. El sistema formalment no tiene en cuenta los factores estructurales que afectan a las familias, en ningún momento.” (Joan)

“No es fa prevenció, per què normalment de seguida la DGAIA acaba resolent una situació de desemparament, si hi hagués molta més tasca de prevenció que és el que diu la normativa de infància, no s'obririen tants expedients de desemparament.” (Albert)

“No es té en compte les causes estructurals, per exemple en una situació de covid tothom sap que no hi ha tanta feina com en una situació normalitzada, però això no ho tenen en compte, i això va en detriment a les famílies en situació de pobresa, encara que aquest no és un indicador, però moltes vegades ho tenen en compte encara que sigui pel fet de ser irregular o que no hi hagi feina.” (Albert)

“Si la família vol ocupar un pis i per mala sort es presenta la policia, diuen on anireu? Si la resposta és no tenim on anar, primer des del seu punt de vista han de protegir els nens i els hi treuen la custòdia. Ara el sostre no és un dret bàsic per què moltes famílies no el tenen, i és un requisit del sistema, tenir un sostre Per recuperar la custòdia dels nens.” (Fàtima)

“Les causes que han originat el desemparament poden ser no tinc amb qui deixar la criatura, o amb una situació m’he posat malalta o m’ha detingut la policia. Un cop un nano entra en el circuit de valoració, i s’ha tardat un temps en trobar qui es fa càrrec de la criatura, l’administració ja entén que és un menor sota la seva custòdia i tutela, és veritat que des de aquesta lògica etnocèntrica i de l’administració, diu jo sóc responsable d’aquest infant i no puc deixar de ser-ho fins que em garanteixi que pot estar bé. Però per garantir que estarà bé, li demano a la família una llar unipersonal i una feina estable, amb uns ingressos determinats, quan això en el mercat no ho ofereix ningú. Per tant davant d’aquesta incongruència, no hi ha flexibilitat.” (Lluís)

“no hay una lógica de prevención o de mecanismos de detección de maltrato cuando son maltratos estructurales e institucionales, es decir, DGAIA nunca ha denunciado que el Estado español ilegalice menores de edad de manera sistemática, que la ley de derecho a la nacionalidad excluye a los niños hijos de personas migrantes, desde su nacimiento son sometidos a la Ley de extranjería, incluso en muchos casos considerados ilegales desde su nacimiento dentro del territorio.” (Daniela)

Tot això ens demostra que hi ha una desconexió dels condicionants estructurals que tendeix a una mirada culpabilitzadora, i així acaba gestionant els riscos i no pas la seva eliminació (Maladonado et al., 2020). D’aquesta manera s’entén que la protecció/desprotecció dels infants es dona en la família, però el mateix temps quan hi ha una situació de risc s’actua des del criteri del benefici al menor, basant-se només en el control social de les conseqüències de les circumstàncies estructurals.

Això és el que es refereix a la colonialitat del poder (Grosfoguel, 2006) on la idea de la raça i el racisme es converteixen en el principi que organitza les múltiples jerarquies a escala mundial, on les formes del treball articulades a l’acumulació capitalista a escala mundial son assignades segons aquesta jerarquia racial, com el treball barat que es realitza per part de persones no-europees. Aquest fet que es dona sobretot per l’ordre global capitalista que es regula a través de llei d’extranjería i la seva condició sobre les persones immigrants.

4.3. Opacitat del sistema

Segons Pelegrí (2018) el coneixement científic com a font de poder, cada vegada més experimenta un procés de generalització del saber com a intent democratització, on el saber cada vegada és menys un producte exclusiu dels experts i més el resultat d'una construcció social. L'autor ens recorda que cal ser conscients que en el camp social hi conflueixen una varietat d'interpretacions sobre els fenòmens socials dels quals s'ocupen les professions socials, fet que exigeix obrir el focus d'observació incloent altres mirades i obtenint el saber dels mateixos protagonistes, per fer-los d'un aprenentatge compartit.

No obstant, i encara que el Sistema de Protecció de la infància i l'adolescència reconeix el dret de les famílies i els infants en la participació en el procés de presa de decisions i en el procés d'intervenció, però no es comunica amb ells quan estan sent investigats amb l'obertura d'un expedient de risc, i d'aquesta manera s'exerceix el poder en la intervenció professional, a través del que anomena Pelegrí (2018) poder implícit per què els professionals tenen la potestat d'organitzar el camp d'acció i el poder explícit a través de la reivindicació de la identitat professional a través de l'estatus professional i el criteri tècnic, fet que els apropa a la institució i els allunya de les persones, identificant-se amb el poder.

Martínez (2014,75) ens exemplifica aquesta situació de poder i com situa les dues parts d'aquesta manera:

“Si el educador i el educando estuvieren inmersos en ella, ambos coincidirían en un mismo interés, partirían de una misma expectativa; ambos necesitarían mutua colaboración. Pero el educador, por serlo, dispone de un estatus del que nunca disfruta la población marginal, por eso es tan difícil que desde su situación de privilegio pueda liberar al otro, casi imposible que no se originen entre ellos relaciones de prestigio/desprestigio que son el manantial del dominio”.

Martínez (2016) es refereix a aquest exercici professional com a policia (de lo social), com a autoritat tècnica competent que té un estatus de quasi total impunitat. Això també ho confirma García del Cid (2017) en quan diu que el nom dels treballadors és ocultat i moltes vegades també el càrrec.

La materialització més important d'aquest poder és a través de la comunicació com a únic mitjà entre les famílies i els professionals, en aquesta comunicació s'entén segons Pelegrí (2018) tant la seva vessant formal com informal, verbal com no-verbal, oral, escrita, etc. aquestes pràctiques comunicatives constitueixen moltes vegades un camp de dominació i poder, i així ho han expressat les persones entrevistades:

"la relació de les famílies amb la DGAIA, en el 90% dels casos sobretot amb els que son convulsos i conflictius, parteix de la desconfiança de l'un vers l'altre. I com es construeix una relació facilitadora i d'ajut quan en teoria tothom vol lo millor per aquell infant però el punt de partida és l'enemic?, és una relació absolutament asimètrica". (Lluís)

"No crec que es comunica a les famílies si s'obra un expedient de risc, i si es comunica és això de firma aquí lo de protecció de datos no se qué, i la lletra petita i totes les implicacions que pugui tenir. Això passa també passa quan vas a fer una assegurança." (Lluís)

"La llei demana o exigeix un procediment de quan tu vols iniciar un procés de desemparament, ho has de notificar als pares i depèn de quina edat tingui el nen al mateix menor, i això veig que moltes vegades no ho fan." (Albert)

"La comunicació que hi ha amb la famílies hi té molt a millorar, sobretot en servei des d'entrada és l'enemic, evidentment aquesta negociació de significat és absolutament disfuncional i asimètrica en molts casos, no en tots." (Albert)

"En la teoria claro que los informes y actuaciones se basan en normas y tiene que ser muy bien definido ese factor de riesgo, pero en el acercamiento a las familias aunque se le diga que tiene que colaborar y que tiene que estar informadas de todo, yo dudo que se haga de forma correcta siempre, eso es verdad." (Joan)

"És com si no hi hagués molta transparència per part de la DGAIA, i aquelles situacions que es poden corregir de seguida poden veure's com una situació de desemparament, quan tu has fet una formació o informació en aquella família a lo millor no s'hagués obert ni expedient." (Albert)

"La administració no facilita la al·legació, jo m'he trobat amb el cas d'una dona que li ha arribat la carta amb un termini de 10 dies i aquesta no sabia ni llegir, si tot es fes de manera mes àgil, més proper, de forma molt més comprensible per la persona, sinó sembla que tot es vulgui fer d'amagat per mostrar formalment que t'he notificat i informat. Però la persona en realitat no ha sigut informada i assessorada." (Albert)

Per tant, això demostra que el Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència quan s'apropa a les famílies no ho fa en clau d'empoderament i l'emancipació de les pròpies situacions de risc, sinó des del control i el càstig. Aquesta lògica de la qual parteixen els professionals en limitar la informació a les famílies també ve sostinguda en la majoria de les vegades en l'interès superior de l'infant, per què els pares no iniciïn cap procediment que pugui anar en detriment a aquest, però d'aquesta forma es legitima el poder i el control sostingut en la prevenció que vulnera els drets de les famílies i els infants en ser partícips en decisions que els hi pot condemnar durant la resta de la seva vida.

4.4. Organització comunitària

Una de les formes importants de la organització comunitària del feminisme (Paredes, 2010), és a través la desconstrucció dels conceptes de la lluita de les dones occidentals dels segle XX i XXI, com el gènere, perspectiva de gènere, feminisme, patriarcat, etc. per desvelar els riscos intrínsecs a aquests i reconstruir-los proposant altres categories o elements per donar sentit a altres realitats, accions i lluites de les dones.

Aquesta és una de les primeres formes d'organització comunitària que proposen les activistes socials entrevistades, per què entenen que si les mares i els pares no parteixen de la mateixa realitat per una lluita organitzada, han creat conceptes legítims per la seva defensa amb conceptes que no es troben actualment en el feminisme hegemònic. La interseccionalitat d'opressions que viuen fa necessari la introducció de la lluita contra el racisme institucional i social, de la mateixa manera que la lluita per la igualtat i la llibertat.

“No podemos pretender hacer militancia política amplia, colectiva, masiva, si es que no tenemos como prioridad que las necesidades básicas, que no son solamente el techo, comida, educación, etcétera, sino también las asesorías legales, el poder encaminar, el recuperar a tu hijo, el poder sacar tus papeles, el poder tener acceso a la salud, por ejemplo, sean cubiertas, porque si no directamente nuestras compañeras y compañeros no pueden militar. Porque la resolución de la vida cotidiana en una situación de racismo institucional tan drástica como la hay en España, no te permite.” (Daniela)

“La implicació de la comunitat és molt necessària per què sinó no podem canviar les coses. Per què hi ha racisme, el racisme el patim nosaltres no ells, no els autòctons. la estigmatització, els estereotips, la pobresa no ha de ser un motiu per treure la custòdia ni el desconeixement de l'idioma tampoc. Hem de fer tot l'esforç per canviar això.” (Fàtima)

Per això tal i com especifiquen les activistes socials, no es pot fer organització comunitària sense tenir en compte els condicionants de les famílies i les mares en concret, sobretot en quan es tracta a la seves realitats socials traçades per un racisme estructural legitimitat per la llei d'estrangeria que limita les condicions de vida en el treball, situacions administratives irregulars, i la cronificació de les situacions de vida per aquest. Aquí la organització comunitària primer hauria de donar suport per fer front al racisme.

Per un altre part, Paredes (2010) també proposa que el feminisme comunitari hauria de permetre la (re)colonització de la paraula, el pensament i les lluites properes per encoratjar les mateixes germanes i germans en la seva lluita. Això s'entén a través del reconeixement de les situacions d'opressió, nomenar-les i significar-les com a tal, per poder lluitar en el seu canvi. També Freire (2012) ho expressa com una lluita organitzada per l'alliberació, en la qual no es fa nom des de una posició intel·lectual, sinó reflexiva amb la finalitat de que sigui praxis. Així ho ha expressat les activistes socials:

“Yo creo que por un lado es un agente, el de prevenir para que otras familias, que no viven una situación así y que si llegan a vivirla puedan tener un mínimo conocimiento de qué es lo que hay que hacer o no hacer. Por ejemplo, apelar inmediatamente antes. yo creo que también te puede ayudar a entender ciertas experiencias compañeras que están yendo a los servicios sociales y que no entienden por qué les cuestionan según qué cosa, porque se quieren entrometer en según que otra no sea ese. El conocimiento de cómo está funcionando estas instituciones, al momento de ejercer violencia, nos ayuda como comunidad a entender cómo protegernos y qué es lo que está pasando.” (Daniela)

“Un saber de las madres que han vivido esto, que lo primero que te dicen es sométete a todo, porque a la mínima que tú te opongas de forma individual, el nivel de aceleración que va a haber con la quita custodia va a ser brutal porque eso ya justifica absolutamente todo”. (Daniela)

“Por lo menos ahora es un tema, posiblemente a nivel mediático todavía no llegó tanto, pero es como lo de los centros de internamiento de extranjeros, al principio no se hablaba de eso y hubo que hacer un trabajo político colectivo.” (Daniela)

“Ha canviat molt, moltíssim, gràcies a aquests vídeos la gent ha tingut coneixement, d'animar, d'empoderar a les famílies, que no tinguin por, que demanin ajuda, que si no entenen el que els hi estan dient que parin no continuïn, no diguin si per què si, si els hi donen un paper per signar primer l'haurien d'entendre i saber el que estan demanant.” (Fàtima)

Les activistes socials fan la proposta d'una organització comunitària per generar experiències similars i compartides, i així trobar una legitimitat de l'experiència i relacionar-la per generar una organització comunitària amb pretensió política, tal i com explica Ouassak (2021) una experiència comuna és una experiència política per què pot enllaçar-se amb el sistema i fugir de les experiències individuals, d'aquesta manera poden explicar quines són les seves condicions per la lluita i que aquesta sigui legítima, sinó d'un altre forma seria desqualificada.

La proposta que es fa des del feminisme comunitari és construir des de la col·lectivitat a diferència del feminisme hegemònic, s'ha centrat sobretot en les classes indígenes, campesines, barris populars, etc. parteix d'una realitat necessàriament col·lectiva i retorna col·lectiva. Això de fet és un dels grans objectius de la organització comunitària i una de les fortaleces que s'ha de recuperar com ho expressa Daniela:

“Cuando hay una situación de maltrato, el hecho de que puedan tener más gente cerca que pueda interceder y que esté legitimada socialmente para interceder. Porque cuando rompen la comunidad, así como ya no genera una obligación colectiva en la crianza, rompen también la responsabilidad de intervenir. Cuando hay una situación de maltrato rompe también. Ya vendrá el Estado, la policía, la DGAIA.” (Daniela)

“En el camino ideal sería que las propias comunidades sean las que intercedan, las que tengan el conocimiento, la legítima como interceder con ese tema. Y eso y debido a un mecanismo que se repite con el tema del maltrato de género, por ejemplo, yo he vivido violencia 5 años por parte de mi expareja, padre de mi hijo. Y nadie intervenía, ni mi papá, ni mi familia, ni mis primos, ni mis amigos. las figuras masculinas que había nunca fueron a decirle Oye, basta. Basta de maltratar a mi amiga, porque socialmente se dice no, si vive maltrato, anda que denuncie a la policía y que se haga un proceso judicial en donde sabemos que va a haber revictimización y más violencia.” (Daniela)

Les activistes socials creuen que la recuperació dels llaços comunitaris és una de les grans fortaleces amb la que es pot fer front a la violència institucional, ja que la individualitat de les situacions de vulnerabilitat genera indefensió de la que no es pot fer front, sinó el que acabarà generant serà més violència.

La lluita contra el sistema de dominació necessita segons Quijano (2000) citat per Grofoguel (2006), noves formes de interacció social basades en la reciprocitat i la solidaritat basant-se en les antigues comunitats indígenes i que han sigut marginades en les comunitats urbanes. És un potencial utòpic d'alternativa social a les nocions eurocèntriques i capitalistes.

5. Conclusions

Segons les dades analitzades i extretes en el treball camp i responent als objectius d'aquesta recerca es pot concloure el següent:

La mirada des de la qual està formulat el Sistema de Protecció a la Infància i la Adolescència és des del pensament abismal (Santos, 2014) i des de la colonialitat del saber (Lander, 2000) basat en un racisme epistèmic occidentalment situat com un coneixement universal per totes les realitats socials, fet que acaba reproduint codificacions socials estereotipades a través de classificacions socials de classe i raça.

Aquesta mirada occidentament situada és a la que es refereixen als professionals com un biaix interpretatiu dependent de l'origen, que acaba relacionant les vivències i experiències de les persones immigrants provinents del sud global amb tot allò legitimitat en el sistema de dominació epistèmic a través del coneixement expert. Això tant es dona en els mateixos indicadors que s'utilitzen a partir de criteris de raça i classe, per què el sistema identifica com a risc altres sabers i pràctiques socials com les comunitàries i com les esdevingudes per estar sotmès a la llei d'estrangeria. Com també aquelles situacions de risc omeses per la mateixa estructura i que no acaben sent identificades com a maltractament, com ho pot ser el de la llei d'estrangeria i com afecta als infants com a forma de maltractament institucional.

Per un altre part el Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència també opera des de la colonialitat del poder per què opera des de les formes d'explotació capitalista i la seva interrelació amb les experiències de vida en l'estat modern, on les persones traçades pel poder capitalista en ordre global (que es dona a través de les fronteres i la llei d'estrangeria) i també en ordre estatal, es troben qüestionades i sancionades per no haver superat les desigualtats econòmiques i socials que esdevenen per aquest mateix sistema capitalista dominant.

Per tant, no es pot entendre per què el Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència genera desigualtats i les reproduceix des de la seva mateixa estructura i operativitat, si no té una mirada global de les opressions i com operen a nivell social, polític i global en el sistema món.

Aquesta opressió i dominació no només s'executa amb les persones immigrants i del sud global, sinó en detriment a aquests per què pertanyen a la zona del no-ser i abaix de la línia del pensament abismal. Les persones d'origen nacional també es veuen afectades per el sistema de dominació del Sistema de Protecció de la Infància i l'adolescència, sobretot en quan es tracta amb classes socials baixes i en especial vulnerabilitat, pel domini del coneixement expert contaminat amb estereotips de classe.

Si el SPIA amb freqüència opera sense significacions compartides dels riscos i del maltractament amb les famílies, i tampoc les introdueix en un procés comunicatiu deliberat sobre la seva situació i la de l'infant com ho han expressat els professionals entrevistats, a més a més opera des de un sistema de dominació epistèmic del coneixement expert, econòmic, capitalista i legal. Això ens demostra que parteix d'una relació totalment desproporcional i desigual cap als infants i les famílies. Fet que demostra que acaba operant amb molta freqüència com un sistema de domini i control social i no pas com a sistema de prevenció ni de protecció.

La organització comunitària davant d'això i en reconeixement de la seva situació d'opressió, entén que la organització comunitària parteix a partir del seu estatut d'oprimit, on la presa de consciència obre el camí a la expressió de les insatisfaccions socials com a components reals de la seva opressió, des de un procés intern i comunitari. Aquest reconeixement de la opressió és el que permet la denúncia i el plantejament d'altres maneres de fer, intervenir, pensar i apropiarse a la realitat a partir del que anomena Santos (2014) ecologia del sabers, per el reconeixement de pluralitat de coneixement heterogenis que trenca amb el pensament abismal, i per reconèixer altres maneres de ser i estar al món a partir de diferents coneixement més enllà d'aquells fruits de la modernitat capitalista i patriarcal amb dominació colonial.

La organització comunitària en aquest cas el que intenta és crear un sentit comú d'existència davant del qüestionament continu del model hegemònic, partint de la interseccionalitat d'opressions que viuen les famílies que deixa en detriment la seva situació social, com també les seves formes de viure afectades per la mateixa situació de vulnerabilitat. La organització comunitària es fa en clau d'escut davant de la violència que reben les famílies, primer per entendre la seva pròpia situació d'opressió i identificar-la, i per generar estratègies comunes de defensa davant d'aquestes.

Aquesta organització comunitària feminista i decolonial proposada, fa reflexionar que el Sistema de Protecció de l'Infància i l'Adolescència necessita ser analitzat en clau de sexe i gènere per què s'ha vist al llarg de la tota la investigació com les situacions de desigualtats afecten de forma més accentuada a les dones en situació de violència de gènere i en situació de monoparentalitat. Aquesta premissa no ha sigut un eix que es va tenir en compte pel desenvolupament d'aquesta investigació, però encara i així va sorgir de forma molt visible. Fet que demostra que és eix central que hauria de ser abordat en altres recerques.

Per un altre part, aquesta investigació quan senyala l'exercici de poder dels professionals en el Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència, no ho fa amb la pretensió de l'assenyalament d'aquests, sinó com a components dominats de la mateixa forma pel sistema a través de mandats legals legítims. Però, tal i com ha sorgit durant la investigació, s'ha de qüestionar com els professionals són una eina que de la mateixa forma ha sigut utilitzada per exercir aquest domini. Des de l'aplicació dels protocols del Sistema de Protecció a la Infància i l'Adolescència per professionals no experts, com ho poden ser els professionals dels centres de salut, centres educatius, serveis policials, etc. com també amb la falta d'equips i professionals experts dins dels equips de serveis socials, EIAIA's, etc.

Per últim, s'ha de veure i tenir en compte en altres investigacions com els processos de retirada de custòdia i la seva execució poden generar més maltractament (institucional) cap els infants, del que patien i pel qual s'ha generat una situació de desemparament. Les situacions de retirada les executen els cossos policials davant dels crits de la família i l'observació veïnal, fet que s'hauria de contemplar si va en detriment de l'interès superior del menor i la seva protecció. De la mateixa forma, contemplar si l'interès superior del menor es té en compte per l'ingrés de l'infant en un centre educatiu adequat a les seves necessitats, complint totes les premisses pel seu bon desenvolupament, tal i com aquestes es van tenir en compte per fer la suspensió de la tutela.

Aquests tres eixos d'anàlisi des del gènere, des de la posició dels professionals i tenint en compte les condicions dels centres educatius i la revictimització dels infants que pot haver en aquests són eixos pendents i necessaris que s'haurien de contemplar en altres investigacions.

6. Bibliografia

- Adlbi, S. (2016). *La cárcel del feminismo. Hacia un pensamiento islámico decolonial*. Ediciones Akal.
- Agrela, B. (2006). *Análisi Antropològica de las políticas sociales dirigidas a la población inmigrante*. (Tesis Doctoral publicada) Universitat de Granada, Granada. <https://hera.ugr.es/tesisugr/23008702.pdf>
- Agustín, S. (2014). El sistema de protección a la infancia: una complicada red de intereses económicos y sociales que no siempre beneficia a los niños. A/Dins N. Empez, (coord.). *Dejadnos crecer Menores migrantes bajo tutela institucional*, pp. 23-40. Virus Editorial.
- Allueva Aznar, L. (2011). Situacions de risc i desemparament en la protecció de menors: A propòsit de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i la adolescència. *InDret*, (4). <https://www.raco.cat/index.php/InDret/article/view/366246>
- Bouteldja, H. (2017). *Los blancos, los judíos y nosotros: Hacia una política del amor revolucionario*. Ediciones Akal.
- Brandariz García, J. A. (2014). La difusión de las lógicas actuariales y gerenciales en las políticas punitivas. *InDret Revista para el análisis del derecho*, (2), 1-27. <https://indret.com/la-difusion-de-logicas-actuariales-y-gerenciales-en-las-politicas-punitivas/>
- Calavita, K. (2004). Un 'ejército de reserva de delincuentes'. La criminalización y el castigo económico de los inmigrantes en España. *Revista española de investigación criminológica*, (2). <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2083379>
- Cárdenas, F. (2020, enero 18). Evidencias del fracaso del sistema de protección de menores y adolescentes. *Nueva revolución*. [Consulta: 3 de maig de 2021]. <https://nuevarevolucion.es/evidencias-del-fracaso-del-sistema-de-proteccion-de-menores-y-adolescentes/>
- Catalunya. Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials. (DOGC núm. 4990, 18-10-2007, pàg. 37788- 37839).
- Catalunya. Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i oportunitats en la infància i l'adolescència. (DOGC, núm. 5641, 2-6-2010, pàg. 42475-42536)
- Catalunya. ORDRE BSF/331/2013, de 18 de desembre, per la qual s'aproven les llistes d'indicadors i factors de protecció dels infants i adolescents. (DOGC núm. 6530, 30-12-2013, pàg. 1-28).

- Diari de Sabadell. (2020). *Vídeo / Un centenar de persones es manifesta al CAP La Serra perquè retornin una menor als seus pares*. [Consulta: 14 de març de 2020]. <https://www.diaridesabadell.com/2020/10/28/un-centenar-de-persones-es-manifesta-al-cap-la-serra-perque-retornin-una-menor-als-seus-pares/>
- El Mouali Samadi, F. (2021). Inmigración del Sur global: relatos silenciados. *Geopolítica(s). Revista De Estudios Sobre Espacio Y Poder*, 12(1), 11-21. <https://doi.org/10.5209/geop.73530>
- Entitats catalanes d'acció social. (2020). *Informe INSOCAT per a la millora de l'acció social: indicadors socials a Catalunya en relació al context estatal i europeu*. (Informe núm. 12). <https://acciosocial.org/wp-content/uploads/2020/12/INSOCAT-12-Desembre-2020.pdf>
- Femenino rural. (2017, septiembre 11). Marea Turquesa: madres contra un sistema que les arrebatava a sus hijos. *El Salto Diario*. 21 d'abril de 2021. <https://www.elsaltodiario.com/femenino-rural/marea-turquesa-madres-contra-un-sistema-que-les-arrebata-a-sus-hijos>
- Freire, P. (2012). *Pedagogía del oprimido* (2a ed.). Siglo XXI de España Editores.
- Fundación Foessa. (2019). *Informe sobre exclusión y desarrollo social en España* (informe número. VIII). <https://www.foessa.es/viii-informe/>
- Gaitán, L. (2018). Los derechos humanos de los niños ciudadanía más allá de las "3Ps". *Sociedad e Infancias*, (2), 17-37. <https://doi.org/10.5209/SOCI.59491>
- García del Cid, C. (2017). *El desmadre de los servicios sociales*. Anantes.
- Generalitat de Catalunya Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, Direcció General d'Atenció a la infància i l'Adolescència. (2021). *Informe estadístic mensual Direcció General a la Infància i l'Adolescència (DGAIA)*. (Informe març de 2021). https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicos/07infanciaiadolescencia/dades_sistema_proteccio/2021/2021_03_informe_DGAIA.pdf
- Grosfoguel, R. (2012). El concepto de «racismo» En Michel Foucault y Frantz Fanon: ¿teorizar desde la zona del ser o desde la zona del no-ser?. *Tábula rasa*, (16), 79-102. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=39624572006>
- Grosfoguel, Ramón (2006). La descolonización de la economía política y los estudios postcoloniales: transmodernidad, pensamiento fronterizo y colonialidad global. *Tabula Rasa*, (4),17-46. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=39600402>
- La Sexta. (2021). *El duro testimonio de María, temporera migrante: "Muchos se suicidan porque no pueden regresar"*. [Consulta: 21 de maig de 2021]. <https://www.lasexta.com/programas/salvados/mejores-momentos/te-lo-puedes-imaginar->

[pero-no-entenderlo-porque-nunca-has-estado-en-esta-posicion-el-duro-testimonio-de-una-mujer-a-gonzo-sobre-el-racismo_20210204601c4b3b745fb40001a74d23.html](http://dx.doi.org/10.22201/cela.24484946e.1999.12-13.52369)

- Lander, L. (2000). ¿Conocimiento para qué? ¿Conocimiento para quién? Reflexiones sobre la universidad y la geopolítica de los saberes hegemónicos. *Estudios Latinoamericanos*, 7(12-13), 25-46. <http://dx.doi.org/10.22201/cela.24484946e.1999.12-13.52369>

- Maldonado-Torres, N. (2007). Sobre la colonialidad del ser: contribuciones al desarrollo de un concepto. A/Dins S, Castro-Gómez., R, Grosfoguel (ed.), giro decolonial. Reflexiones para una diversidad epistémica más allá del capitalismo global, 127-167.

- Maldonado, M.J., Gutiérrez i M., Yubero, S. (2020). El sistema de protección a la infancia y adolescència (re)pensado desde las Epistemologías del Sur. *Revista de Paz y Conflictos*, 7-33. DOI: <https://doi.org/10.30827/revpaz.v13i1.11177>

- Martínez, E. (2014). *Cuando los políticos mecen la cuna*. Popular.

- Martínez, E. (2016). *Por si llegas a leernos querido Walter* (2a ed.). Popular.

- Mayoral, J. (2011). *El sistema de protecció a la infància i l'adolescència en la Llei 14/2010, de 27 de maig, de drets i oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA)*. https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicos/07infanciaiadolescencia/temes_relacionats/sistema_proteccio_ldoia.pdf

- Mayoral, J. (2015). El sistema de protecció a la infància i l'adolescència en Catalunya: Reflexions als cinc anys d'entrada en vigor de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (primera part). *Revista de Treball Social*, (204), 23-35. <https://www.revistarts.com/article/el-sistema-de-proteccio-la-infancia-i-ladolescencia-de-catalunya-0>

- Mayoral, J. (2015). El sistema de protecció a la infància i l'adolescència en Catalunya: Reflexions als cinc anys d'entrada en vigor de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (segona part). *Revista de Treball Social*, (205), 28-41. <https://www.revistarts.com/es/article/el-sistema-de-proteccion-la-infancia-y-la-adolescencia-de-cataluna-0>

- Medan, M. (2017). “¿Prevención social del delito como criminalización de la pobreza? Una apuesta a considerar las interacciones cotidianas entre operadores institucionales y beneficiarios/as”. *Papeles de Trabajo*, 11 (19), 77-98.

- Medel Garcia, E. Els sistemes de protecció a les infàncies. Els circuits socials. A/Dins P. Fryd (coord.), Bases per a l'acció socioeducativa. Material de la UOC.

http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/48542/6/Bases%20per%20a%20l%27acci%C3%B3%20socioeducativa%20amb%20la%20inf%C3%A0ncia_M%C3%B2dul5_Els%20sistemes%20de%20protecci%C3%B3%20a%20les%20inf%C3%A0ncies.pdf

- Nadia, A., Amzian, S. (2019). *La radicalización del racismo. Islamofobia de Estado y prevención antiterrorista*. Cambalache.
- Ortiz, A., Arias, M.I. (2019). Hacer decolonial: desobedecer a la metodología de investigación. *Hallazgos*, 16(31), 147-166. <https://doi.org/10.15332/s1794-3841.2019.0031.06>
- Ouassak, F. i Roux, F. (2021). Les mères, sujet politique : ancrage local et luttes pour l'égalité: Entretien avec Fatima Ouassak, réalisé le 22 janvier 2021 à Bagnolet. *EchoGéo*, 55, 1-11.
- Paredes, J. (2010). Hilando fino desde el feminismo indígena comunitario. A/Dins E. Miñoso (Comp.), *Aproximaciones críticas a las prácticas teórico-políticas del feminismo latinoamericano*, 117-120.
- Pelegrí, X. (2018). Repensant el poder dels professionals del treball social. *Revista de Treball Social. Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya*, (212), 31-46. www.tscat.cat/download/file/fid/8768
- Penalva, C. i Mateo, M.A. (2006). *Tècniques qualitatives d'investigació*. Universidad de Alicante. http://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/2466/1/Num77_Tecnicas_qualitativas.pdf
- Quijano, A. (2000). *Colonialidad del poder, eurocentrismo y América Latina*. Clacso.
- RTVE. (2019). Infancia perdida [documental]. Espanya. <https://www.rtve.es/m/alacarta/videos/comando-actualidad/comando-actualidad-infancia-perdida/5422395/>
- Santos, Boaventura de Sousa. (2014). Más allá del pensamiento abismal: de las líneas globales a una ecología de saberes. A/Dins B. Santos Paula Meneses, *Las Epistemologías del Sur (Perspectiva)*, 21-66. Akal.
- Síndic de greuges de Catalunya. (2020). *Informe sobre els drets dels infants. Novembre 2020*. https://www.sindic.cat/site/unitFiles/7418/Informe%20Infancia%20novembre%202020_ok_cat.pdf
- Unicef. (2020). *España es el cuarto país de la UE con más desigualdad infantil*. [Consultado: 23 de abril de 2021]. <https://www.unicef.es/noticia/espana-es-el-cuarto-pais-de-la-ue-con-mas-desigualdad-infantil>
<http://journals.openedition.org/echogeo/21154>

7. Annexes

7.1. Consentiment informat

Consentiment informat Participació en Treball Final de Grau

Benvolgut/da

Estic realitzant el meu Treball Final de Grau del Grau de Treball Social en la Universitat de Girona, amb el títol de: **Famílies immigrants en sospita: retirades de custòdia i resistències comunitàries de la comunitat marroquí**. Aquesta recerca planteja un doble objectiu, per una part tracta d'esbrinar la criminalització de les famílies immigrants en el desplegament de la Llei de Protecció a la Infància i Adolescència, a través dels seus indicadors de maltractament infantil, com també els seus processos d'execució. Per un altre part, tracta de visibilitzar la organització comunitària de la comunitat marroquí i la seva resistència davant de les problemàtiques socials que enfronta.

Es demana la vostra participació en aquesta recerca. La participació és voluntària, i està orientada per facilitar l'obtenció de la informació que permet la consecució dels objectius esmentats anteriorment.

Acords de participació

- Declaro haver llegit aquest document, en el qual s'exposen les característiques de la recerca i les condicions de la meva participació.
- Entenc que durant l'execució de la entrevista, es recollirà la gravació de la mateixa en àudio, pel seu ús únic per finalitats d'investigació.
- Declaro l'ús de les meves dades de forma anònima i confidencial, en el termes i condicions previstos a la Llei de Protecció de Dades de Caràcter Personal (Llei Orgànica 15/1999 de 13 de desembre).
- Reservar-se el dret de retirada en qualsevol moment, d'una part o la totalitat de la recerca, donant per acabada la meva participació adreçant-me a Hajar Menssouri com a estudiant del Grau de Treball Social a la Universitat de Girona, a través del correu electrònic: hajar.menssouri@gmail.com i/o el telèfon 605 32 85 74.
- Dono el meu consentiment per l'ús de les dades generades en aquesta entrevista per aconseguir els objectius de la recerca.

Signatura de la persona participant

Signatura de l'alumna

Nom:

Nom: Hajar Menssouri

Lloc i data: Barcelona, 19 d'abril de 2021

7.2. Entrevista professionals

Entrevista: professionals

Sexe:

Professió i càrrecs:

Primera part I (contextualització)

1. Quants anys porta treballant en l'àmbit de la infància i adolescència?
2. Durant les seves intervencions en el sistema de protecció a la infància i adolescència, ha tingut tracte amb infants i/o famílies marroquines o d'origen immigrant?.
3. Quin tracte ha tingut amb aquests? (professional/personal, d'ajuda/control, directe/indirecte, etc.
4. Creus que les famílies i infants d'origen immigrant que estan en el SPIA tenen característiques comunes?
5. Quina és la seva experiència amb aquestes famílies?

Segona part II (risc i sospita)

6. La llei de protecció a la infància i adolescència, marca categories de sospita i risc per la detecció del maltractament infantil. què entén per aquests conceptes?
7. Creus que la sospita i el risc poden ser determinats de forma objectiva?
8. Creus que la raça determinar la sospita i risc d'una manera diferent?
9. Creus que cultura i classe social influeixen en la determinació de la sospita i del risc?.
10. Creus que la cultura de la sospita sobre alguns perfils socials pot afectar la comprensió del risc i la sospita en els professionals?
11. Creus que els indicadors de maltractament són útils per la seva concreció?
12. Segons l'informe estadístic de la DGAIA del març 2021, la població infantil i adolescent separada de la seva família és del 35,2% de nacionalitat estrangera, quan el total dels infants i adolescents de nacionalitat estrangera a Catalunya només són del 15,7%. Què pensa d'això?

Tercera part III (drets)

13. Creus que el SPIA fa particips les famílies afectades per la conceptualització del risc? Per què?
14. Es comunica a les famílies si s'obra un expedient de sospita o risc?

15. Creus que es tenen en compte les condicions estructurals que acaben afectant a les famílies, abans d'obrir un expedient de desemparament?
16. Si s'obra un procés de desemparament i es declara la retirada de custòdia, aquest procediment s'executa de forma automàtica sense que la família tingui el dret a la presumpció d'innocència. Què pensa d'això?

Poder i control social

17. Creu que el sistema de protecció a la infància i l'adolescència genera opacitat entre les administracions i les famílies

Quarta part IV (intervenció educativa)

18. Creu que es fa intervenció per la modificació de les causes familiars que propicien la desprotecció?
19. Com definiria el tipus d'intervenció que es promou actualment per part de la LDOIA?
20. Com creu que s'hauria d'abordar?

7.3. Entrevista activistes socials

Entrevista: activistes socials

Sexe:

Professió i càrrecs:

Primera part I (contextualització)

1. Com va començar a militar en l'activisme social? I des de quan?
2. Com la seva militància es va vincular a l'àmbit de la infància i adolescència?
3. En aquesta militància va establir algun tracte amb les famílies i/o infants d'origen immigrant?
4. Quina relació estableix amb aquests? (assessorament, acompanyament, ajuda, denuncia, etc.)
5. Ha portat a terme seguiment amb alguns d'aquests casos?
6. Aquests casos tenen característiques comunes entre sí?

Segona part II (risc i sospita)

7. La llei de protecció a la infància i adolescència, marca categories de sospita i risc per la detecció del maltractament infantil. què entén per aquests conceptes?
8. Creus que la sospita i el risc poden ser determinats de forma objectiva?
9. Creus que la raça pot determinar el risc i la sospita de forma diferent? Per què?
10. Creus que hi ha interpretacions racistes i/o estigmatitzadores dels indicadors quan el cas és d'origen immigrant? Per què?

Tercera part III (poder i control social)

11. Creu que el sistema de protecció a la infància i l'adolescència genera opacitat entre les administracions i les famílies? Per què?

Quarta part (organització comunitària)

12. Creu que les famílies són conscients de la implicació del sistema de protecció en les seves vides, des de serveis socials fins l'escola?
13. Com valora les iniciatives comunitàries que informen sobre el funcionament d'aquest sistema?
14. Quin és l'objectiu de la organització comunitària a nivell intern i davant de la DGAIA?

15. Creu que la organització comunitària és una eina eficaç per mostrar les falles dels sistema de protecció?
16. Quins objectius està aconseguint el treball comunitari que s'està realitzant?
17. Creu que les famílies utilitzen la organització comunitària per ser eficient o per ser un últim recurs de lluita?
18. Si les famílies poguessin enviar propostes per canviar o millorar el sistema de protecció, què creus que plantejarien?